

in valorizacijo oblik (ne)častnega vedenja pri različnih slojih prebivalstva na Rabu v času turških in uskoških plenjenj po Dalmaciji v 16. stoletju. *Florence Fabijanec* (Hrvaška) je razpravljala o pojmovanju časti pri nekaterih zadrskih poslovnežih v času od 14. do 16. stoletja. Dopoldanski del drugega delovnega dne je bil zaključen s prispevkoma *Alfreda Viggiana* (Italija) o sporih med grško skupnostjo in Judi na Krfu v 18. stoletju ter *Michelangela Marcarellija* (Italija) o istočasnem rivalstvu dveh furlanskih skupnosti znotraj iste župnije pri izpolnjevanju verskih dolžnosti.

Uvodni referat tretjega sklopa (Identiteta – institucije) *Jamesa R. Farra* (ZDA) o pomenu *amende honorable* v Franciji v 17. stoletju in nato referat *Vladimirja Simiča* (Slovenija) o časti kot pravni kategoriji sta posegla v teoretske postulate pojmovanja časti. Prispevkom o časti in institucionalnem (*Lucia Ferrante* (Italija), *Anna Scattigno* (Italija), *Lovorka Čoralić* (Hrvaška)) sta sledila referata *Ivane Prijatelj-Pavičić* in *Damirja Karbića* (Hrvaška): »Prikazi vladarskega dostojanstva: liki vladarja v dalmatinski umetnosti 13. in 14. stoletja« ter *Zorana Ladića* (Hrvaška): »Pojem časti v odnosih podanikov in oblasti na primeru Zadra v 14. stoletju«. Referativni del srečanja sta zaključila *Mladen Vukčević* (Črna gora) s prispevkom o pojmovanju časti v Črni gori in Boki Kotorski v 19. stoletju in *Enrica Cazzin* (Italija) s prispevkom, ki je posegel daleč iz sredozemskega prostora: »Kultura bojevniške časti v obdobju fevdalne Japonske«.

Iztočnica za okroglo mizo o komparativnih pristopih k časti je bil prispevek *Franka H. Stewarta* z jeruzalemske hebrejske univerze »Kaj je čast?«. Preprosto vprašanje, a s številnimi implikacijami. Stewart je ponudil nekaj možnih odgovorov nanj in izpostavil tezo, da je čast predvsem pravica do spoštovanja. V diskusiji o komparativnih pristopih časti pod predsedstvom *Claudia Povola*, gostitelja *Darka Darovca* in *Edwarda Muirja* so sodelovali vidni predstavniki beneškega zgodovinarstva, v historiografskih krogih popularno imenovanih Američani venezijani (med njimi zgoraj imenovani Edward Muir, avtor knjige »Civic Ritual in Renaissance Venice«, Princeton University Press, Princeton 1981, doma nagrajene kot najboljše knjige o poglavju evropske zgodovine izpod peresa ameriškega državljanca, Guido Ruggiero, avtor uspešnice: »The Boundaries of Eros«, Oxford University Press 1985) in *Mario Da Passano*, *John Martin*, *Giovanni Chiodi* ter drugi. Zbornik razprav s konference naj bi predvidoma izšel v prvi polovici leta 2000.

Dušan Mlacović

31. nacionalna konvencija Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij

St. Louis, Misuri, 18.-21. november 1999

Že 31. zborovanje Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij je v dneh od 18. do 21. novembra 1999 potekalo v St. Louisu v zvezni državi Misuri. Gre za zborovanje organizacije, ki združuje raziskovalce, ki se s stališča najrazličnejših humanističnih in družboslovnih strok ukvarjajo s proučevanjem območij nekdanje Sovjetske zveze ter vzhodne in jugovzhodne Evrope. Predmet proučevanj so torej območja t.i. vzhodne srednje Evrope, na katerih je pred letom 1990 obstajal »socialistični družbeni sistem« in ki so od leta 1990 v »tranziciji« oziroma prehodu od socialistične družbene ureditve k sistemu svobodnega podjetništva. Poleg tega pa so se posamezni paneli na zborovanju ukvarjali tudi s problematiko izseljevanja in delovanja izseljenskih skupnosti v Združenih državah Amerike.

Omeniti moramo še, da je bilo Ameriško združenje za napredek slavističnih študij na začetku zamišljeno kot organizacija, v okviru katere bi znanstveniki z »Zahoda« izmenjali svoje izkušnje in rezultate raziskav. Znanstveniki z območja nekdanje Sovjetske zveze ter držav vzhodne srednje in jugovzhodne Evrope pa so s sodelovanjem na letnih konferencah te organizacije pričeli kasneje. Med prvimi so že v 70-ih letih pričeli s sodelovanjem znanstveniki iz Slovenije, kasneje so se jim priključili tudi znanstveniki iz drugih držav vzhodne srednje Evrope. Udeleženci iz Republike

Slovenje so bili tudi na tem zasedanju med najštevilnejšimi in to tako po številu predlaganih panelov, kakor tudi po številu udeležencev.

Zborovanja v St. Louisu se je udeležilo več kot 830 raziskovalcev. Rezultate svojih raziskovanj so predstavili v 322 panelih, ki so bili razvrščeni v 11 tematskih sklopov. V poročilu se bom omejil le na panele, ki so posebej zanimivi za slovenske zgodovinarje, saj bi že samo naštevanje vseh panelov, vzelo preveč prostora.

Eden takih panelov, ki je potekal že prvi dan konvencije, se je ukvarjal z vprašanjem pisanja vzhodno-srednjeevropske zgodovine. Organiziral in vodil ga je *Frank Hadler* z univerze v Leipzigu. Severnoameriško perspektivo pisanja vzhodno-srednjeevropske zgodovine je prispeval *John Staley Micgiel* s kolumbijske univerze v New Yorku, zahodnoevropsko *Michael G. Mueller* z univerze Martina Luthra v Nemčiji, vzhodnoevropsko pa *Attila Pok* z madžarske akademije znanosti. Medtem ko sta udeleženca z zahoda razmišljala o pisanju vzhodno-srednjeevropske zgodovine kot zgodovine celotnega območja, je *Pok* pravilno ugotovil, da zgodovine območja kot celote ni oziroma bi jo bilo mogoče le umetno ustvariti, česar pa ni priporočal. Pri tem sta v razpravi sodelovala tudi *William Lee Blackwood* z univerze Yale ter *Charles William Ingrao* z univerze Purdue.

Nekakšno nadaljevanje je predstavljal panel o nacionalnih historiografijah v vzhodni srednji Evropi v obdobju med obema vojnama oziroma do konca 50-ih let 20. stoletja. Pri tem je *William Lee Blackwood* predstavil Češko, *Rafal Stobiecki* z Univerze Łodz na Poljskem poljsko, *Mark M. Stolarik*, profesor za slovaške študije na univerzi v Ottawi, pa slovaško historiografijo. Ob tem je zlasti *Stolarik* ugotavljal, da bo potrebno celotno zgodovino vzhodnoevropskih narodov napisati na novo, ker naj bi bila ta zgodovina pisana iz marksistične perspektive in kot takšna naj ne bi bila pisana znanstveno. S temi pogledi se niso strinjali poljski zgodovinarji, saj naj bi bila poljska historiografija ostala neodvisna od politike.

Prvi od vrste panelov, na katerem so sodelovali tudi slovenski zgodovinarji, se je ukvarjal z vprašanjem balkanskih migracij in njihovega vpliva na slovensko ozemlje in prebivalstvo od 17. stoletja do danes. Panelu je predsedovala *Carole Rogel*, upokojena profesorica na Ohio State University. *Božo Repe* z ljubljanske univerze je predstavil statistične podatke o Srbih, Albancih in Bosancih v Sloveniji po letu 1945, *Peter Vodopivec* z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani pa slovenske odnose z vzhodom v 19. in 20. stoletju. Pri tem je potrebno poudariti zlasti njegov objektivni prikaz odnosov Slovencev do Jugoslavije v 20. stoletju. Referate sta komentirali *Catharine Carmichael* z univerze Middlessex (Velika Britanija) ter *Sarah Anne Kent* z univerze Wisconsin v Stevens Pointu (ZDA).

Panel o slovenski manjšini na Koroškem in zadnjih rezultatih raziskovanja je vodil *Metod M. Milac* z univerze Syracuse. Referat *Toma M.S. Priestlyja* z univerze Alberta iz Kanade o sociolingvističnem položaju na šestih območjih na Koroškem je prebral David Stermole s torontskega Macdonald Collegiate Institute. Avtor referata se je na podlagi sociolingvističnih metod ukvarjal z analizami stanja stopnje ohranitve slovenskega jezika na južnem Koroškem. *Maurice Williams* z Okanagan University College v Kanadi je v referatu z naslovom »*The Other Final Solution: Friedrich Rainer, Carinthian Slovenes, and the Carinthian Question*« (Druga končna rešitev: Friedrich Rainer, koroški Slovenci in koroško vprašanje) predstavil delovanje koroškega gauleiterja Rainerja, pri čemer se je naslanjal na njegove zapiske iz jugoslovanskega ujetništva. Avtor je v referatu predstavil dileme, s katerimi se je ukvarjal tako Rainer kakor ostali nacistični veljaki, in sicer ali koroške Slovence fizično uničiti ali le spremeniti njihovo zavest. Rezultat bi bil v obeh primerih enak - uničenje koroške slovenske manjšine.

Panelu, ki se je ukvarjal z vprašanjem raziskovanj slovenskega izseljenstva v Sloveniji v 90-ih letih 20. stoletja, je predsedoval *Ivan Čizmič* z Inštituta za primjenjena društvena istraživanja iz Zagreba. Referat *Andreja Vovka* z Inštituta za izseljenstvo ZRC SAZU v Ljubljani (na zborovanju ga je prebral *William C. Beyer* z univerze v Minnesoti) je predstavil rezultate raziskovanj slovenskega izseljenstva na Inštitutu za izseljenstvo ZRC SAZU. *Matjaž Klemenčič* je nato primerjal dosežke na področju raziskovanja slovenskega izseljenstva s programom, ki ga je predstavil na zasedanju Ameriškega združenja za napredek slavističnih študij v New Orleansu leta 1984 in ga leta 1986 tudi objavil v reviji *Slovene Studies*. Ugotovil je, da so slovenski raziskovalci (zlasti Friš, Šabec, Drnovšek, Klemenčič, Vovko, Petrič in Žitnik) v veliki meri izpolnili zastavljeni načrt, še zlasti na

področju raziskav posameznih problemov kot na primer cerkve, narodnih domov, političnih aktivnosti v zvezi s staro in novo domovino ter literarnega in ostalega kulturnega ustvarjanja. Seveda je tudi poudaril, da je bil glede raziskav slovenskih naselbin v ZDA načrt preveč optimistično zastavljen, saj so bile v tem času temeljito obdelane le naselbine Slovencev v Clevelandu, Leadvillu in San Franciscu, v obdelavi pa je slovenska naselbina v Rock Springsu (Wyoming). Zaradi tega tudi ni bilo mogoče in še nekaj časa ne bo mogoče pripraviti 35 knjig o 35 zveznih državah, v katerih so živeli Slovenci v ZDA. Klemenčič je v svojem referatu opozoril tudi na več zanimivih metodoloških vprašanj v zvezi s stopnjo obdelave posameznih problemov, ki se nanašajo na obdelavo katerekoli od ameriških etničnih skupnosti na nivoju naselbin, pa tudi odnosov posameznih skupin raziskovalcev do načina obdelave te tematike.

Panelu o treh obmejnih regijah Slovenije, Avstrije in Italije kot področju v tranziciji (območju na prehodu) je predsedoval *Peter Vodopivec*. *Anton Gosar* s Filozofske fakultete na ljubljanski univerzi je s stališča socialne geografije predstavil življenje na avstrijsko-slovensko-italijanskem obmejnem območju. Zlasti zanimiva je predstavitev razlik v življenju teh območij v 80-tih in 90-tih leta 20. stoletja. Zgodovinar *Andrej Moritsch* s celovške univerze je predstavil mikrozgodovinsko analizo o poti ene regije v tri nacionalne države (Italijo, Avstrijo in Jugoslavijo, oziroma Slovenijo) ter perspektive te regije ob združevanju Evrope, *Friedrich Zimmermann* z univerze v Gradcu v Avstriji pa evropsko pot ponovnega oživiljanja te regije ob ohranjanju etničnih identitet v regiji. O evropski poti te regije je govoril tudi *Robert Minnich* z Univerze v Bergnu na Norveškem.

Zanimiv je bil tudi panel, ki je predstavil jugoslovanske vojne v 90-ih letih 20. stoletja na filmu. Panelu je predsedovala *Francine Friedman* z Ball State University. Nekakšen pregled jugoslovanskih vojn v 90-ih letih prek filmske interpretacije sta predstavila *James Gow* s Kings College in *Milena Michalski* z londonske univerze. Analizo filma »Dobrodošli v Sarajevu« je predstavila *Patricia Molloy* z univerze v Torontu, *Eleanor Pritchard* z londonske univerze pa glasbo v filmih na temo jugoslovanskih vojn. Vse skupaj sta s svojimi komentarji popestrila *Dina Jordanova* s čikaške univerze in *Dennison I. Russinow* z univerze v Pittsburghu. Panel o jugoslovanskih vojnah s stališča filma je bil deležen velike pozornosti, vendar pa moramo ugotoviti, da se filmska industrija seveda ni poglobljala v razloge za začetek razpada nekdanje skupne države jugoslovanskih narodov.

Omeniti moramo tudi panel o plemstvu v slovenskih zgodovinskih območjih, ki ga je vodila *Carole Rogel*. *Peter Štih* z ljubljanske univerze je v predstavitvi srednjeveškega plemstva v slovenskih deželah podobno kot v novejših pregledih slovenske zgodovine zožil prostor proučevanja le na področje današnje Republike Slovenije. Pri tem se je tudi poigral z zamisljivo o spremembi slovenske zgodovine v zgodovino Slovenije, z namenom, da bi na ta način zajeli v pregled zgodovine vse sloje prebivalstva, ki je živelo na tem ozemlju. V nadaljevanju panela se je *Marko Štuhec* z univerze v Ljubljani v svojem referatu spraševal, kako bogati so bili plemiči v slovenskih deželah v prvi polovici 18. stoletja, *Maja Žvanut* iz Narodnega muzeja v Ljubljani pa, kdo so bili plemiči v slovenskih deželah v 16. in 17. stoletju. Ob že nakazanem problemu zožitve zanimanja slovenske zgodovinske stroke na področje današnje Republike Slovenije sta se v razpravi oglasila *Andrej Moritsch* in *Matjaž Klemenčič*. Zavzela sta se za ohranitev tradicionalnega raziskovanja slovenske zgodovine v okviru slovenskega etničnega ozemlja, vendar ob upoštevanju dejstva, da gre pri tem tudi za poseganje na področje drugih historiografij in za narodnostno mešana območja, ki so predmet zanimanja italijanske, avstrijske ter madžarske historiografije (pravzaprav bi bilo potrebno dodati vsaj še hrvaško!).

Po delovnem sestanku Društva za slovenistične študije je sedaj že tradicionalni sprejem za udeležence panelov s slovensko tematiko pripravil slovenski ambasador v ZDA, dr. Dimitrij Rupel. Ob tem moramo poudariti, da podobnega sprejema ni pripravil noben od drugih ambasadorjev oziroma diplomatsko-konzularnih predstavnikov drugih srednje-vzhodnoevropskih držav. To na eni strani kaže na pomen, ki ga slovenska znanost pripisuje sodelovanju na tovrstnih prireditvah, po drugi strani pa tudi na dejstvo, da je ambasador Rupel bil tudi v časih, ko še ni bil v vrhu slovenske politike, dobrodošel predavatelj na panelih te vrste. Naj omenim le, da je med drugim leta 1988 na Havajih na konvenciji Ameriškega združenja za napredek slovanskih študij že razlagal vizije demokratične slovenske državnosti.